

բոլոր զուարճութիւններին, գարձեալ մեռնում ենք ձանձրոյթից՝ ցաւելով, որ մեր կեանքը այնպէս չէ եղել ինչպէս պէտք է լինէր:

Ինչո՞ւ ուրեմն, այնպէս պէտք է ապրենք, ինչո՞ւ պէտք է մեր կեանքը և այն բոլոր բարիքները, որ մեզ տրուած է Աստուծոյ կողմից, պէտք է փչացնենք: Չեմ կամենում այլ ևս առաջուայ պէս ապրել: Կթողնեմ սկսած ուսումս: Չէ որ այն ինձ այլ բանի չախտի հասցնէ, բայց եթէ նոյն մաշող կեանքին, որից այժմ բոլորս դանդաժուում ենք: Կհրաժարուեմ իմ կալուածքից և կզնամ գիւղ աղքատների հետ ապրելու: Կսկսեմ նոցա հետ աշխատել, կսովորեմ ձեռքի աշխատանքին, և եթէ աղքատներին կհարկաւորուի իմ ուսումը, ես իմ գիտեցածները կհաղորդեմ նոցա. բայց ոչ հիմնարկութիւնների և գրքերի միջոցաւ, այլ ուղղակի եղբայրաբար ապրելով նոցա հետ:

— Այո, ես ւճեցի, ասաց նա, հարցաւան հայեացք ձգելով իր հօր վրայ, որ նոյնպէս այնտեղ էր:

— Ի՞նչ ցանկութիւնը բարի է, ասաց հայրը, բայց թեթեամիտ է և չմտածուած: Բեզամեն բան այդպէս հեշտ է թուում, որովհետեւ դու կեանքը չես ճանաչում: Շատ բան մեզ լաւ է թուում, բայց բանը նրանումն է, որ այդ լաւ բանի իրադարձումը շատ բարդ է լինում և դժուար: Դժուար է լինում լաւ ճանապարհով գնալը. բայց աւելի դժուար է նոր ուղի բաց անելը: Այդպիսի ուղի բաց են անում միայն այն մարդիկ, որոնք կատարելապէս հասած են և ձեռք են բերել այն բոլոր բաները, ինչ որ մարդու համար հատանելի է: Բեզ համար հեշտ են թուում կեանքի նոր ճանապարհները, որովհետեւ դու դեռ չգիտես թէ ինչ է կեանքը: Այդ բոլորը թեթեամտութիւն է և երկտատարական հպարտութիւն: Մենք ծերունիներս հենց նրա համար ենք, որ ձեր ձգտումները չափաւորենք և մեր փորձերով ձեզ առաջնորդենք. իսկ դուք՝ ջահելներդ, պէտք է հպատակէք մեզ, որպէս զի մեր փորձերից օգտուէք: Ի՞նչ դործնական կեանքը դեռ

առաջիկ է, այժմ դու դեռ մեծանում ես և զարգանում: Դաստիարակուիր, կրթուիր կատարելապէս, օտի վերայ կանգնիր, ունեցիր քո սեպհական հոտատուն համագումները, և այն ժամանակ նոր կեանք սկսիր, եթէ այդ բանի համար այժմ ես դրում մէջդ: Իսկ առ այժմ դու պէտք է լռես քո բարիքը ի նկատի ունենալով առաջնորդներին, և ոչ թէ կեանքի նոր ուղիներ պիտի բաց անես:

Պատանին լռեց, մեծերն էլ համաձայնեցին հօր ասածներին:

— Դուք ճիշտ էք ասում, դարձաւ գէպի պատանու հայրը այրակոն հասակի, ամուսնացած մի մարդ: Ժշմարիտ է, ասաց նա, որ պատանին կեանքի փորձուածիւն չունենալով կարող է սխալուել կեանքի նոր ճանապարհներ բաց անելիս, և նորս որոշումը հաստատուն լինել չի կարող. բայց մենք բոլորս էլ համաձայն ենք, որ մեր վարած կեանքը մեր խղճին հակառակ է և մեզ համար բարիք չի բերում: Իսկ այս պատճառով չի կարելի այս կեանքից դուրս դալու ցանկութիւնը իրաւացի չճանաչել:

Պատանին կարող էր իւր երեւակայութիւնը մօրի հետեւողութիւն համարել, բայց ես պատանի չեմ, և ձեզ իմ մասին կտեսնեմ: Այս երեկոյեան խօսակցութիւնները լսելով իմ գլխով էլ նայն միտքն անցաւ: Այն կեանքը, որ ես այժմ ունիմ, ինձ համար պարզ է, որ չի կարող ինձ խղճի հանգստութիւն և բարիք պարգեւել: Այս ինձ ցոյց է տալիս և փորձը և բանականութիւնը: Ուրեմն ինչի եմ սպասում եւս Աստուծոյ մինչ չե երեկոյ ընտանիքի համար եմ աշխատում, իսկ հետեւները դուրս է դալիս այն, որ ինքս էլ, իմ ընտանիքն էլ աստուածափայլել կեանքով չենք աղքատ, և աւելի ու աւելի խորն ենք թաղուում մեղքերի մէջ: Դործում ես ընտանիքի համար, իսկ ընտանիքը հօգուտ բանից օգուտ չունի. որովհետեւ այն, ինչ որ նոցա համար ես անում, բարիք չէ: Եւ այս պատճառով ես յաճախ մտածում եմ, թէ աւելի լաւ չէր լինի, եթէ ես իմ ուժեղ կեանքը փոխէի և անէի հենց այն, ինչ որ ասաց երկտատարդը, — դադարէի կոնջ և

երեխաներիս մասին մտածելուց և միայն հոգւոյ մասին մտածէի: Զուր չէ ասել Պօղոս առաքեալը, թէ «ամուսնացածները հոգս են տանում կնոջ մասին, իսկ չամուսնացածները Աստուծոյ մասին»:

Ամուսնացածը դեռ խօսքը չէր վերջացրել, երբ ամեն կողմից նորա վրայ յարձակուեցին այնտեղ եղող բոլոր կանայք և իւր կիներ:

— Այդ մասին առաջ պէտք էր մտածել, ասաց տարիքն առած մի կին:

— Առել ես լուծը վիզդ, քաշիր: Այդպէս ամեն դէպքում էլ կարող է ասել, թէ ազատուել եմ կամենում: Երբ նորան ծանր կ'ընտանիք պահելը և կերակրելը: Այս խաբէութիւն է և անաղնուութիւն: Ոչ, մարդ պէտք է ընտանիքի մէջ կարողանայ աստուածահաճոյ կեանք վարել: Ապա թէ ոչ, այսպէս մենակ ազատուելը հեշտ է:

Եւ որ գլխաւորն է այսպէս վարուել, նշանակում է Գրիստոսի վարդապետութեան հակառակ գնալ: Աստուած պատուիրել է սիրել ուրիշներին, իսկ դուք Աստուծոյ համար կամենում էք ուրիշներին վիրաւորել: Ո՛չ, ամուսնացած մարդն ունի իւր որոշ պարտականութիւնները, որ նա չպիտի արհամարհէ: Ուրիշ բան եթէ ընտանիքը արդէն ապահովուած լինէր: Այն ժամանակ ձեզ համար ինչպէս ուզում էք, այնպէս վարուէք: Իսկ ընտանիքի վերայ բռնանալու ոչ դը իրաւունք չունի:

Բայց ամուսնացածը չհամաձայնեց այս բանի հետ: Նա ասաց, «ես չեմ կամենում, ընտանիքս թողնել, ես միայն այն եմ ասում, թէ ընտանիքը և երեխաներին աշխարհային ճանապարհով չպէտք է առաջնորդել: Զպէտք է տանել այնպէս, որ նոքա իրենց ցանկութիւնների համար ապրել սովորեն, ինչպէս որ մենք ասում ենք, այլ պէտք է այնպէս առաջնորդել, որ երեխաները փոքրութիւնից կարիքի վարժուին, աշխատութեան, մարդոց օգնութիւն տալու և, որ գլխաւորն է՝ բոլորի հետ եղբայրական կեանք վարելու սովորեն: Իսկ այս բանի համար պէտք է հրաժարուել հարստութիւնից և անուանի դառնալուց»:

— Կարիք չկայ ուրիշներին վարժեցնելու, բանի դեռ ինքդ էլ աստուածահաճոյ կեանք չունես, տաքացած պատասխանեց կինը նորա խօսքերին: Դու ինքդ ջահել հասկումդ քո քեֆին ապրել ես, էլ ինչո՞ւ ես կամենում քո երեխաներին ու քո ընտանիքը տանջել: Թող որ հանդիստ մեծանան, այնուհետեւ արդէն իրանք ինչ որ կամենան, այն կանեն, և ոչ թէ դու ստիպես նոցա:

Ամուսնացածը լռեց, բայց այնտեղ եղող մի ծերունի նորա կողմը պահեց:

— Ենթադրենք, ասաց նա, ամուսնացած մարդուն չի կարելի ընտանիքը, մէկ անգամ որոշ վայելքների վարժեցնելուց յետոյ, յանկարծ զրկել այդ բոլորից:

Ճշմարիտ է, որ եթէ մէկ անգամ արդէն սկսուած է երեխաների դաստիարակութիւնը, այն ժամանակ աւելի լաւ է մինչև վերջը տանել, քան բոլոր անցածը ոտի տակ տալ: Մանաւանդ որ մեծացած զաւակները իրենք կարող են ընտրել այն ճանապարհը, որ իրենց համար լաւ կհամարեն: Ես համաձայն եմ, որ ամուսնացած մարդու համար շատ դժուար և մինչև անգամ անհնար է առանց մեղք գործելու իւր կեանքը փոխել: Իսկ ահա մեզ ծերունիներս, Աստուած էլ պատուիրում է այդ: Ես իմ մասին կասեմ, ես այժմ ապրում եմ առանց որ և է պարտականութեան, ապրում եմ ստամոքսի համար, ուտում եմ, խմում: հանգստանում,—իսկ ինձ համար այս զգուշ լի է և առեղիւ: Ահա ժամանակ է արդէն, որ ես թողնեմ այս կեանքը, բաժանեմ իմ ստացուածքը և մահից առաջ գոնէ այնպէս ապրեմ, ինչպէս Աստուած պատուիրել է ապրել՝ քրիստոնեայ:

Ծերունու հետ էլ չհամաձայնեցին: Այստեղ էր նորա եղբոր աղջիկը և ասեալ մերը, որի բոլոր երեխաներին նա կ'ընել էր և տօն օրերը միշտ ընծաներ էր տալիս նորան, այստեղ էր և նորա որդին: Բոլորը նորան հակառակ էին խօսում:

— Ոչ ասաց որդին, դու արդէն քո կեանքումդ շատ ես աշխատել, այժմ պէտք է հանգստանաս և քեզ չտանջես: Դու 60 տարի ապրել ես քո սովորութիւններով, եչս

կարող յետ կենալ: Դու միայն զուր տեղը պիտի չարչարես քեզ:

— Այո, այո, հաստատեց եղբօր աղջիկը. կարկեններ կունենաս, տրամադրութիւնդ տեղը չի լինի, կսկսես քրթմնջալ, և աւելի շատ մեղքերի տակ կընկնես: Իսկ Աստուած բարեսիրտ է և բոլոր մեղաւորներին թողութիւն է տալիս, ուր մնաց քեզ՝ իմ բարի հօրեղբորս:

— Եւ իսկապէս ի՞նչներիս է պէտք, աւելացրեց մի ուրիշ հասակակից ծերունի. — Մենք բեղ հետ թերեւ միայն երկու օր այլեւս ապրենք: Էլ ի՞նչ կարիք կայ նոր բաներ հնարելու:

— Ի՞նչ զարմանալի բան է, ասաց հիւրերից մէկը (նա ամբողջ ժամանակը լուռ էր). ի՞նչ զարմանալի բան: Բոլորս ասում ենք, որ լաւ է աստուածահաճոյ կեանք վարելը, և որ վատ ենք ապրում, հոգւով և մարմնով էլ տանջուում ենք, բայց հէնց որ բանը հասաւ դործին, դուրս է գալիս որ երեխաներին ուղղել չի կարելի, պէտք է նոցա դաստիարակել ոչ աստուածահաճոյ ուղղութեամբ, այլ հին ձևով: Երիտասարդները չեն կարող ծնողներին հակառակ գնալ, և պէտք է ապրեն ոչ թէ աստուածահաճոյ կեանքով, այլ հին ձևով: Ամուսնացածը չի կարող իւր կնոջը և երեխաներին ուղղել, և պէտք է ապրեն ոչ աստուածահաճոյ, այլ հին կեանքով: Իսկ ծերունիներին էլ կարիք չկայ սկսելու. միայն երկու օր է մնացել ապրելու: Դուրս է գալիս որ բարի կեանքով ապրել չի կարելի, կարելի է միայն խօսել:

Ք. Մ.

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

ԳԻՏԵԼԻԲՆԵՐ

(Շարունակութիւն) *

ԿԱՐԿՏԻ ԴԷՄ ԿՈՌԻԵԼՈՒ ՄԻՋՈՅ.

Կարկուտն ամենայն տարի ահագին փնտսներ է պատճառում երկրագործական արդիւնաբերութեան. ցանքերն և առհասարակ բոլոր պաղարեր բոյսերը այդ ահարկու թշնամուց ազատ կտուցանելու համար զանազան երկրներում փորձած և մինչև այժմ գործ դրած միջոցները համարեա անօգուտ են անցել: Դեռ անցեալ դարում փորձեր էին անում օդի մէջ առանց դնտակի թնդանօթներ արձակելով մի կողմից երաշխի միւս կողմից կարկտի գէմ կռուելու: Վերջին ժամանակներս այդ փորձերը կրկին արուեստանաւ և արհեստական անձրեւ առաջ բերելու փորձը անցաւ: Իսկ ինչ վերաբերում է երկրորդ նպատակին, Արեւմտեան Եւրոպայում Շտիգերի կղանկով կատարած փորձերը այն հետեւանքներն առաջ բերին, որ կարկտի գէմ կռուելը այնքան էլ անհնարին բան չէ, ինչպէս այդ կարծում են շատերը: Արեւմտեան Եւրոպայի մի քանի տեղերում ամպերի միջից երկարականութիւնը դուրս բերելու համար փորձեցին շինել սուր մետաղեայ ծայրեր ունեցող երկար ձողերի ձևով կարկտարգելքներ: Այդ փորձը խիստ մեծ ծախք էր պահանջում, ուստի և սպասած նպատակին չհասաւ: Մինչդեռ անկասկածելի է, որ երբ որոշ գէպքերում օդը յագեցած է լինում ջրային գոլորշիներով, փորքիկ տոտանումը կամ ցնցումը կարող է խանգարել նրա մասերի հասարակչութիւնը, ահա այդ պատճառով էլ մի քանի մարդկանց մէջ միտք յղացաւ պաշտպանել ցանքերը կարկտի աւերիչ ներգործութիւնից թնդանօթներ արձակելով: Իշտեղը կարկտից պաշտպանելու այս միջոցը գործադրւում է Եւրոպայի շատ